

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30

00023 Valtioneuvosto

kirjaamo.mmm@gov.fi

Asia: Lausuntopyyntöne sähköpostilla 30.11.2021 VN/21657/2020 luonnoksesta lannoitelaksi ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta, [Lausuntopyyntöt - Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](https://www.mmm.fi)

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi lannoitelaki ja muutettavaksi mm. eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia. EU:n uusi lannoitevalmisteasetus koskee CE-merkittyjä EU-lannoitevalmisteita. Ehdotettuun lakiin sisältyisivät EU:n uudessa lannoitevalmisteasetuksessa edellytetyt vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hyväksymistä ja nimeämistä koskevat vaatimukset sekä asetuksen rikkomiseen sovellettavat seuraamukset.

Lakiin tehtäisiin lisäksi kansallisia lannoitevalmisteita koskevat säännökset. Säännöksiä yhdenmukaistetaan tuotelainsäädännön sekä elintarvikeketjun lainsäädännön kanssa. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 16.7.2022, kun EU:n lannoitevalmisteasetuksen soveltaminen alkaa.

Bioenergia ry:n lausunto

Yleiset huomiot

Bioenergia ry näkee lannoitelain uudistamisen tärkeäksi edistettäessä kiertotalouden päämääriä ja keinona tavoiteltaessa turvallisia ja laadukkaita lannoitevalmisteita. Lakiehdotus selkeyttää lannoitelainsäädäntöä monilta osin ja yhtenäistää EU:n alueella tähän saakka vallinnutta alan kirjavaa lainsäädäntöä. Alan toimintaa helpottavat ehdotukset tyyppinimistä ja enimmäispakkauskoosta, sisämarkkinatuonnin ennakoilmoituksesta ja kansallisesta laitoshyväksynnästä luopumisesta sekä omavalvontasuunnitelman korvaamisesta laatujärjestelmällä ja koe- ja tutkimustoiminnan mahdollistamisesta muualla kuin tutkimuslaitoksissa. On kuitenkin syytä varmistaa muun lainsäädännön, kuten jätelain, yhteensopivuus lannoitelain uudistuessa ja edellyttää eri vastuuministeriöiltä ja käytännön toimijoilta sujuvaa yhteistyötä.

Keskeinen huolenaiheemme lakiluonnoksessa koskee vahingonkorvausvelvollisuuspykälää §45. Siinä säädetään vastoin EU:n lannoiteasetuksen tarkoitusta kansallisesti ja perusteetta ankarasta vastuusta, jota sovelletaan kasvualustojen valmistamiseen sekä viher- ja ympäristörakentamisen ja kunnossapidon yhteydessä tehtäviin lannoitevalmisteisiin. Periaatteen soveltaminen haittaa kiertotalouteen liittyvän liiketoiminnan kehitystä ja kierrätysmateriaalien hyödyntämistä viher- ja ympäristörakentamisen tuotteissa. Kasvualustojen ja lannoitevalmisteiden tulisi kuulua selkeästi tuotevastuulain soveltamisalaan, kuten muissakin EU-maissa. Ankaran vastuun periaatteen soveltamisesta aiheutuvat taloudelliset riskit hidastavat ja vaikeuttavat kotimaisen kasvualustavalmistuksen kehitystä suhteessa kilpailijamaihin. Yksityiskohtaiset perustelut seuraavassa, pykäläkohtaisissa perusteluissa.

Pykäläkohtaiset kommentit

4 § Määritelmät

Kohdat 6 ja 8 eivät ole määritelmällisesti selkeitä. Kohdan 6 mukaan *kasvualustaan on tai voi olla lisätty muita lannoitevalmisteita* ja toisaalta kohdan 8 mukaan *mekaaninen seos koostuu kahdesta tai useammasta lannoitevalmisteesta*. Tällöin toimijalle jää epäselväksi, onko kasvualusta, johon on lisätty esimerkiksi kalkkia ja lannoitetta kohdan 6 mukainen kasvualusta vai kohdan 8 mukainen mekaaninen seos.

5 § Lannoitevalmisteiden yleiset vaatimukset

Tekstin mukaan *lannoitevalmiste ei saa sisältää sellaisia määriä haitallisia aineita, yhdisteitä tai eliöitä, että sen käyttöohjeiden mukaisesta käytöstä voi aiheutua vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai turvallisuudelle, kasvien terveydelle taikka ympäristölle. Lannoitevalmisteiden ainesosat eivät saa sisältää mitään ainetta, jolle on vahvistettu enimmäisraja-arvo, sellaisessa määrin, että lannoitevalmisteen osalta jonkin sovellettavan vaatimuksen noudattaminen vaarantuu.*

Lakiehdotuksen perusteluissa tyyppinimistä luopumisen kohdalla mainitaan, että monien haitta-aineiden osalta ei tällä hetkellä ole mahdollista asettaa raja-arvoa, jonka voidaan osoittaa olevan lannoitevalmisteiden käytön kannalta turvallinen. Toisaalta myöskään kaikkien haitta-aineiden analysointiin ei ole olemassa analysointimenetelmiä tai analysointitarkkuus ei ole riittävällä tasolla, jotta haitalliset pitoisuudet olisi mahdollista analysoida lannoitevalmisteiden kaltaisista materiaaleista. Näin ollen valmistajan on tosiasiallisesti mahdotonta pystyä varmistamaan etukäteen kaikkien mahdollisten haitta-aineiden esiintyminen ja vaikutukset eri olosuhteissa. Esimerkiksi joidenkin ruuantuotannossa käytettävien kasvinsuojeluaineiden jäämät voivat vaikuttaa kasvualustoissa ja lannoitteissa haitallisesti jo hyvin pieninä pitoisuuksina, mikäli ulkoiset olosuhteet kasvatuksessa ovat tietynlaiset (kuumuus, kuivuus).

6 § Fosforin käyttö

Fosforiluokka -termi tulee avata selkeämmin lakiesityksessä tai korvata yleisluontoisella ilmaisulla (esim. "kasville käyttökelpoisen fosforin määrä") ja varmistaa, että se soveltuu kaikille aloille maataloudesta kasvualustojen valmistajiin ja viherympäristöalaan.

Pykälästä ei käy ilmi, onko kyseessä kokonaisfosfori vai liukoinen fosfori. Erityisesti jätevesilietteestä valmistettujen kompostien kohdalla kokonaisfosforin säätely on vaikeaa, sillä kasveille nopeasti käyttökelpoisen fosforin osuus on pieni. Kasvualustojen valmistuksen ja kiertotalouden kannalta olisi parempi tarkastella todellisia liukoisia fosforiosuuksia sen sijaan, että verrataan kokonaisfosforin tai tutkimustietoon perustuen liian suuren prosentuaalisen liukoisen fosforin osuutta.

Kaikkien kasvualustojen kohdalla kokonaisfosforimäärä ei sovellu kasveille käyttökelpoisen fosforin määrän arviointiin. Tässä suhteessa maatalous ja toisaalta kasvualustojen valmistus sekä viherympäristörakentaminen ovat kovin erityyppisiä toimintoja ja niissä käytetyt tuotteet erilaisia. Säätelyssä tämä tulee tiedostaa ja ottaa huomioon määrittäen fosforirajat joko erillisessä asetuksessa tai vaihtoehtoisesti eriteltyinä samassa asetuksessa.

8 § Ainesosaluettelo

Ainesosaluokkien vaatimusten on tarkoitus varmistaa, että ainesosat eivät sisällä sellaisia ympäristölle, kasveille, eläimille tai ihmisille haitallisia aineita, joista ei lain sisältämissä tuoteluokissa säädetä. Näitä sallittuja ja turvalliseksi todettuja ainesosia tulee voida käyttää lannoitevalmisteen raaka-aineena ilman riskiä kohtuuttomasta vahingonkorvausvelvollisuudesta. Ainesosaluettelon noudattaminen on riittävä varmistamaan sallittujen ainesosien riskittömyyden ja soveltuvuuden lannoitevalmistekäyttöön.

45 § Vahingonkorvausvelvollisuus

Ankaran vastuun soveltaminen kasvualueisiin haittaa kilpailua ...

Ankaran vastuun periaatteen soveltaminen lannoitevalmisteesiin jää vaille perustelua ja jättää avoimeksi myös kysymyksen, muodostaako se kilpailua rajoittavan esteen sisämarkkinoilla. Ankaraa vastuuta koskeva lainsäädäntö sisältyy vain Suomen lannoitelainsäädäntöön eikä se ole käytössä muissa EU-maissa. EU-säädökset eivät edellytä ankaraa vastuuta, vaan kyse on kansallisen lainsäätäjän valinnasta. Tämä johtaa Suomessa tuotteita valmistavat toimijat eriarvoiseen asemaan EU:ssa. Eriarvoinen asema vääristää kilpailua ja voi estää tavaroiden vapaata liikkuvuutta, koska kansallinen erityinen vahingonkorvaussäännös voi muodostaa tuonnille peiteltyä rajoituksen.

Eryteisesti kasvualueiden valmistuksessa ja ammattikäytössä ankara vastuu vahingonkorvauksen perusteena on kohtuuton.

Ankara vastuu voi lainsäädännön systematiikan ja oikeudenmukaisuuden näkökulmista tulla kyseeseen ainoastaan siinä tapauksessa, että sääntelyllä turvataan painavaa suojelua edellyttäviä seikkoja, kuten ihmisten henkeä tai terveyttä ja/tai kyse on erityisen riskialttiista toiminnasta. Lannoite- ja kasvualueiden valmistaminen ei toimintana ole erityisen vaarallista eikä sisällä sellaisia vaaramomentteja tai riskejä, joiden perusteella ankaran vastuun peruste olisi perusteltu.

... ja EU:n kiertotaloustavoitteita

Kiristyvien ympäristö- ja kierrätystavoitteiden myötä on tarpeen ottaa käyttöön enenevässä määrin kierrätysraaka-aineita sekä uusia innovatiivisia raaka-aineita. Kierrätysraaka-aineiden käytön lisäämiseksi on tärkeää vahvistaa lainsäädännön kautta turvallisena pidettävät ainesosat sekä haitta-aineiden raja-arvot. Nykyisellään jo luonnonmateriaaleista löytyy taustakuormitusta, kuten mikromuoveja. Riskinä on, ettei erilaisia uusia materiaaleja saada laajemmin käyttöön ankaran vastuun aiheuttaman ylimääräisen riskin takia. Ankara vastuu kasvualueellisuudessa voi hidastaa tai muodostaa esteen EU:n kiertotalouspaketin asettamille tavoitteille.

Ankaran vastuun soveltaminen lannoitevalmisteesiin on jäänyt ajastaan jälkeen

Ankaran vastuun periaatteella on aiemman lainsäädännön esitöiden mukaan ollut tarkoitus suojata yksittäistä viljelijää suurta yritystä vastaan ajatuksella, että suuri yritys voi paremmin kantaa ja kanavoida vahingosta aiheutuvan vastuun. Alan toimintakenttä on kuitenkin

muuttunut merkittävästi. Tilakoot ovat kasvaneet ja maanviljelyä harjoittavat yhä suuremmat toimijat. Käytännössä kyse on yritysten harjoittamasta elinkeinotoiminnasta ja yhä harvemmin yksittäisistä viljelijöistä. Valmistajapuoli taas ei koostu pelkästään suurista yrityksistä, vaan kyse voi olla vastaavalla tavalla pienyrittäjistä, esim. viherrakentamisen alalla toimivasta urakoitsijasta. Paremman suojan tarjoaminen pienviljelijöille ja korvausvelvollisen helpompi selvittäminen eivät ole riittäviä perusteita säätää lailla ankaran vastuun käyttämisestä.

Kasvualustasektorin toiminnassa on paljon valmistajia, joille ankara vastuu muodostaa kohtuuttoman rasituksen ja riskin toiminnalle. Pienemmille valmistajille ja tavarantoimittajille ankara vastuu voi luoda merkittäviä taloudellisia lisäkustannuksia kattavien vakuutusten muodossa ja pienen toimijan on vaikea saattaa todennäköiseksi, että tuote ei ole ollut virheellinen silloin kun se on saatettu markkinoille.

Alaa osittain valvova Ruokavirasto (aiemmin Evira) on vuoden 2016 muistiossa sekä mm. siemenkauppalaan uudistuksen yhteydessä kannattanut ankaran vastuun poistamista lannoitevalmistelaista, siemenlaista ja rehulaista sen kohtuuttomuuden vuoksi.

Ottaen huomioon ankaran vastuun periaatteen käyttötarkoituksen, toimintaympäristön muutoksen sekä muuttuneen lainsäädännön, ankaraa vastuuta ei ole tarpeen sisällyttää enää lannoitelain kaltaiseen erityislakiin, vaan lainsäädännön selkeyden vuoksi muu olemassa oleva lainsäädäntö tarjoaa toiminnan osapuolille riittävän ja kaikkia osapuolia kohtuullisesti kohtelevan suojan vahinkoja vastaan.

Bioenergia ry:n mielestä ankarasta vastuusta tulee luopua. Elinkeinonharjoittajien välisessä sopimussuhteessa tulisi myös lannoitevalmisteiden osalta soveltaa kauppalakia ja normaalia tuotevastuuta.

Mikäli ankaran vastuun periaatteen poistaminen kokonaan lannoitevalmistelainsäädännöstä ei ole (poliittisesti) mahdollista, tulisi pyrkiä rajoittamaan sen soveltamisalaa tai käyttämistä erinäisin tavoin. Tällöin lannoitelainsäädäntöön tulisi saada säännös siitä, että vahingonkorvauksen sovittelu on mahdollista ja ankaran vastuun soveltamisala tulisi rajata koskemaan vain niitä toimintoja, jotka ovat erityisvaarallisia. Ankaran vastuun soveltamista tulisi rajata myös silloin, jos molemmilla osapuolilla on mahdollisuus tai velvollisuus rajoittaa vahinkoa taikka tehdä suojaustoimenpiteitä mahdollisen vahingon varalle. Lakiin voitaisiin myös tarkentaa korvattavien vahinkojen ala ja mitä korvattavilla vahingoilla tarkoitetaan.

Lisätietoja lausunnosta: toimialapäällikkö Hannu Salo, hannu.salo@bioenergia.fi 040-5022542, www.kasvualusta.org.

Helsingissä 21.1.2022
Bioenergia ry

Harri Laurikka
toimitusjohtaja